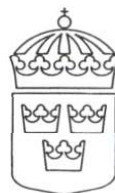

Riksdagens protokoll

1993/94:37

Måndagen den 6 december

Kl. 12.00 – 12.29

Protokoll
1993/94:37

1 § Justering av protokoll

*Svar på
interpellationer*

Justerades protokollen för den 29 och 30 november.

2 § Svar på interpellation 1993/94:64 om Sverige och EMU

Anf. 1 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Gudrun Schyman har ställt tre frågor till Ulf Dinkelspiel om Sverige och EMU. Men de har överlämnats till mig. En fråga handlar om konsekvenser av EMU för den svenska ekonomin och två om den svenska förhandlingspositionen rörande EMU.

Låt mig först ge en kort bakgrund och därefter inleda med att besvara frågan om konsekvenserna av EMU för svensk ekonomi.

Maastrichtfördraget har nu trätt i kraft och därmed också den del av dess regelverk som rör den ekonomiska och monetära unionen (EMU). EMU skall enligt fördraget förverkligas stegvis. Den s.k. andra fasen – som inleds den 1 januari 1994 – är en förberedelsefas. För deltagande i själva valutaunionen – tredje fasen – skall medlemsländerna kunna uppvisa en ekonomisk stabilitet som uttrycks i ett antal överenskomna mått för inflation, räntor, offentliga finanser och fast växelkurs, de s.k. konvergenskriterierna.

Såväl penning- som finanspolitik förs på nationell nivå, och det ankommer på varje land att verka för att uppfylla de överenskomna kriterierna på stabilitet. En examination kommer enligt fördraget att äga rum 1996 eller 1998 för att utröna om förutsättningarna för bildandet av en valutaunion är uppfyllda. Så långt fördragstexten.

I realiteten har emellertid den fortsatta vägen mot valutaunionen blivit mer osäker. Den svaga ekonomiska utvecklingen i Europa har bl.a. lett till en kraftig försämring av de offentliga finanserna i EU-länderna. Inom växelkurssamarbetet ERM infördes i augusti bredare fluktuationsband, vilket i praktiken innebär att de europeiska valutorna flyter mot varandra. Beträffande kraven på sunda offentliga finanser och stabila växelkurser har förutsättningarna för ett tidigt uppfyllande av Maastrichtfördragets kriterier därmed försämrats.

Det ekonomiska samarbetet i EU koncentreras i dag i hög grad på att främja tillväxt så att den mycket höga arbetslösheten kan minskas.

Gudrun Schyman frågar huruvida konsekvensanalyser gjorts om effekterna för svensk ekonomi av EU:s s.k. konvergenskriterier.

Konsekvenserna av ett svenskt deltagande i EU och EMU har utretts i bl.a. Ekonomisk och monetär union (DS 1992:116) samt Ekonomiska konsekvenser av ett svenskt medlemskap i EG/EU (UDH, mars 1993). Dessutom pågår ytterligare konsekvensutredningar. Gudrun Schymans frågor kräver emellertid väsentliga klarlägganden, eftersom de utgår från ett allvarligt missförstånd.

De krav som ställs på EU-länderna för ett deltagande i valutaunionen syftar till att säkerställa långsiktig stabilitet i den ekonomiska utvecklingen i valutaunionen. Kraven är under EMU:s andra fas inte tvingande utan snarare riktmärken för medlemsländerna. Tanken bakom referensvärdet för budgetunderskottens storlek är exempelvis att statsskulden inte skall öka som andel av BNP. Dessa riktmärken – låg inflation, låga räntor, sunda statsfinanser och stabil växelkurs – överensstämmer med målen för regeringens ekonomiska politik.

Gudrun Schyman tror att konvergenskraven tvingar Sverige att föra en ekonomisk politik som vi ogillar. Det är fel. Regeringen för en ekonomisk politik som främjar tillväxt och fler jobb samt ger en stabil bas för välfärden. Det är samma politik som leder till att konvergenskraven uppfylls. Det går alltså inte att skylla på EU för en politik som ger låga räntor och låga prisökningar; det gör vi för att vi vill ha låga räntor och låga prisökningar, för det ger fler jobb.

Det område där Sverige för närvarande avviker mest från ett uppfyllande av konvergenskriterierna gäller statsfinanserna. Det är nödvändigt att reducera budgetunderskottet och det statliga lånebehovet för att förhindra en destabiliserande utveckling av statsskulden och för att stärka förtroendet för den svenska ekonomin och den ekonomiska politiken. Detta krävs för att få en god tillväxt, vilket i sin tur krävs för att få fler jobb och mindre arbetslöshet. Dessa mål är Sveriges egna och har slagits fast av regering och riksdag, helt oberoende av EU.

Regeringens mål är att i enlighet med saneringsprogrammet eliminera det strukturella underskottet i den offentliga sektorns finanser till 1998. Denna politik bedrivs – och kommer att bedrivas – med utgångspunkt från vad som bäst främjar uppnåendet av en god utveckling av den svenska ekonomin, utan sidoblickar mot EU:s konvergenskrav. Inte heller som medlem av EU kommer Sverige därför att vara "underordnat" några "tvingande" krav på den ekonomiska politiken från EU.

Låt mig därefter övergå till medlemskapsförhandlingarna om EMU. Gudrun Schyman frågar om den svenska förhandlingspositionen innebär några bindande undantag från Maastrichtfördragets bestämmelser.

Den svenska förhandlingspositionen rörande EMU är klar och har tidigare presenterats i riksdagen. Positionen innebär att Sverige vill delta i den framväxande ekonomiska och monetära unionen och ansluter sig till målen för denna. Sveriges ekonomiska problem och tidvis kraftiga växelkursfluktuationer samt det långsiktiga behovet av större investeringar har understrukt betydelsen av ett deltagande i EMU. Sverige har som litet exportberoende land ett starkt intresse av stor stabilitet i valutarelationerna med sina

viktigaste handelspartner. Om en valutaunion kommer till stånd i Europa är det därför i Sveriges intresse att delta i den i enlighet med bestämmelserna i fördraget.

Som ett element i Maastrichtfördraget gäller att centralbankerna skall göras mer oberoende. Vilka konkreta förändringar av centralbankernas ställning som härvidlag kommer att krävas har EU ännu inte tagit ställning till.

Om Sverige kommer att delta i en tredje fas av EMU beror *dels* på när vi uppfyller inträdeskraven, *dels* på när vi själva vill. Sverige kommer inte att automatiskt bli medlem i den slutliga valutaunionen bara därför att vi ratificerar medlemskap i EU. När det kan bli aktuellt för Sverige att gå in i EMU:s valutaunion, kommer de länder som ingår i EU att examinera Sverige för att se om vi uppfyller de då gällande konvergenskraven. Uppfyller vi dessa har vi en oavvislig rätt att vara med i valutaunionen.

Ett sådant steg kommer emellertid, som statsrådet Dinkelspiel också redovisat för riksdagen, att föregås av en inhemsk beslutsprocedur. När EMU:s tredje fas blir aktuell för Sverige kommer således frågan om ett svenskt deltagande att behandlas av riksdagen.

Ställningstaganden med en liknande innebörd har gjorts av parlamenten i Tyskland och Nederländerna.

Svaret på den tredje frågan, nämligen om Sverige skall kräva undantag om EMU i anslutningsfördraget, är således nej.

Talmannen meddelade att Gudrun Schyman, som framställt interpellationen, på grund av sjukdom inte kunde ta emot svaret.

Anf. 2 BJÖRN VON DER ESCH (m):

Fru talman! Finansministern säger: Om EMU förverkligas. Tydligen har det i alla fall uppstått vissa tvivel på om EMU kan förverkligas över huvud taget. Man har sagt att EMU är grundförutsättningen för en europeisk union. Om jag förstod finansministern rätt har tvivel uppstått om när detta kan genomföras, men kanske också tvivel på om det över huvud taget är möjligt.

Som jag ser det kan det inte inom överskådlig tid vara möjligt att slå ihop 16 olika valutor, införa en enda riksbank och därmed frångå oss möjligheten att använda räntan, som har varit ett av de kanske mest effektiva medlen för att korrigera obalans. Vi kommer att få en enda ränta som gäller för alla dessa 16 ekonomier. Den skall fastställas av en enda bank, ECB, som skall ligga i Frankfurt.

Anser finansministern att detta är realistiskt? Inom vilken tid skulle man kunna se att denna enhetsvaluta blir införd, med den bedömning som finansministern kan göra i dag?

Anf. 3 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Jag hade faktiskt inte tänkt ta till orda i den här debatten, utan jag kom för att lyssna. Men eftersom interpellanten inte är här vill jag ändå ställa ytterligare några frågor till finansministern.

Den första frågan gäller ett uttalande från EG-kommissionären

Prot. 1993/94:37
6 december 1993

*Svar på
interpellationer*

Christophersen från Danmark, som säger: Om man inte lyckas att realisera EMU, kommer hela projektet med Europaunionen att falla.

Det är ett långtgående uttalande. Det betyder att pressen på de länder som redan är medlemmar, liksom framför allt på de länder som nu önskar bli medlemmar att ansluta sig till EMU, ökar. Det blir, kan man säga, inte något reellt frivilligt val i den här situationen. Visserligen säger finansministern att det är vi själva som har valet. Men frågan är om detta inte är mer formellt än reellt.

Det finns en annan fråga som jag tycker behöver bli mera belyst. Huvudinriktningen för EMU synes av allt att döma vara att hålla nere inflationen. Det är inflationsbekämpningen som är huvudsaken. Däremot efterlyser jag vad man verkligen vill göra åt arbetslösheten. Frågan blir då: Är det så att man i så hög grad prioriterar inflationsbekämpningen att frågan om arbetslösheten trots allt blir en andrahandsfråga?

Jag har nu hört vad finansministern säger, men ändå finns det utrymme för tvivel om det verkligen kommer att drivas en effektiv politik mot arbetslösheten.

Anf. 4 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Björn von der Esch ställde, som jag uppfattade det, två frågor. Den första gällde inom vilken tid som man kan tänka sig att den enhetliga valutan införs. Som framgår av det skriftliga svaret har det tidsschema som finns angivet i Maastrichtfördraget i realiteten blivit mer oklart. Mera precis än så tror jag faktiskt inte att någon egentligen kan vara. Det handlar om att skapa vettiga förutsättningar för att det skall kunna fungera bra.

Därutöver framförde Björn von der Esch en annan synpunkt som jag tycker var litet konstig. Han påstod nämligen att Sverige skulle frångå sig möjligheterna att använda räntan på ett sätt som han önskade, om vi gick med i EMU. Jag kan bara konstatera att om det hade funnits en europeisk centralbank förra året eller långt tidigare, tror jag att den penningpolitik som där hade förts hade utgått från hela Europas samlade intressen när det gäller bestämmande av räntor och liknande ting. Det hade med stor säkerhet legat i Sveriges intresse att så hade varit fallet. Där menar jag att fördelarna mycket starkt överväger.

Jag konstaterar med ett visst instämmande i det Hans Göran Franck sade, att vi här i Sverige skall ha en beslutsprocess i riksdagen innan en eventuell övergång till tredje fasen sker. Det har deklarerats från både statsrådet Dinkelspiel och en rad andra, inklusive mig själv nu senast, att det skall vara så. Det är en rätt som vi själva har och som också en del parlament har tagit sig. Jag tycker att det är väldigt viktigt att vi slår vakt om denna vår rätt, att vi inte låter EG eller någon annan ha någon åsikt om detta. Detta är alltså vår rätt, det har inte någon annan med att göra. Det är en rätt som det svenska parlamentet, och även andra, har.

De frågetecken som Hans Göran Franck mest tycktes lägga vikten vid var huruvida man uppnår en god tillväxt och bättre sysselsättning med de ekonomiska hjälpmedel som en ekonomisk och monetär union och även andra samarbetsformer inom EG utgör. Jag menar att vi i mycket hög grad kan

säga att ett fortsatt utvecklat samarbete är av mycket stor betydelse för att man skall kunna skörda frukterna av den inre marknaden.

Jag kan konstatera att denna min uppfattning synes delas av de europeiska socialdemokraterna, som nu har lagt fram någon sorts valmanifest inför valet till Europaparlamentet. Man konstaterar mycket bestämt under rubriken "Skapa arbetstillfällen och skydda basen för den sociala välfärden" att Maastrichtfördraget bidrar till att uppnå detta. Man talar särskilt om att man därför vill ha en enhetlig valuta. Bl.a. för man fram argumentet att det är det starkaste motmedlet mot spekulativa kapitalrörelser. Sådana får inget utrymme alls, om länderna ha enhetliga valutor.

På denna punkt upplever jag betydande samsyn med de europeiska socialdemokraterna. Men det väsentliga i sammanhanget är ju att innan Sverige deltar i den tredje fasen i det ekonomiska och monetära samarbetet kommer frågan att bli föremål för diskussion och beslut här i Sveriges riksdag.

Anf. 5 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Vi vet att de här frågorna inte är precis så givna. Av finansministerns svar förstår man att den svenska regeringen i förhandlingarna inte avser att kräva något undantag på denna punkt.

Jag vill erinra om att både Danmark och England har krävt undantag och också fått det. Det är därför som man undrar litet grand vad det beror på att det finns en skillnad i inställningen. Jag tycker faktiskt att finansministern bör klargöra varför man inte kräver ett undantag här. Det skulle innebära en betydligt bättre position för oss att ha en verklig valfrihet. Jag uppfattar det trots allt så att den valfrihet som vi har kanske är mer formell än reell.

Jag vill också begagna det här tillfället att ta upp en fråga som har samband med detta. Det rör sig om den finansiella situationen. Ett medlemskap för svensk del skulle kosta ungefär 20–22 miljoner kronor per år. Vi får en minskning av skatteinkomsterna på grund av ett eventuellt medlemskap i EU. Det kan beräknas till 30–40 miljarder kronor. Jag vill därför fråga finansministern: Hur avser finansministern att finansiera detta på kort sikt? Jag känner till svaren om dynamiska effekter och sådant. Så jag behöver inte höra någonting om de dynamiska effekterna, utan jag vill faktiskt ha ett litet mera handfast svar på hur man tänker finansiera detta.

Anf. 6 BJÖRN VON DER ESCH (m):

Fru talman! Finansministern gav naturligtvis mycket svävande svar på frågan när valutaunionen skulle kunna förverkligas. Det förstår jag. Men eftersom nu valutaunionen är grunden för den europeiska unionen, följer därav också att det är ganska realistiskt i dag att se en europeisk union förverkligad inom den tid som vi kan överblicka. Många har ju sagt, även Jacques Delors, att det utan en valutaunion aldrig kan bli en europeisk union.

Sedan vill jag fråga om räntan. Det var tydligen oklart vad jag hade menat. Finansministern sade att om vi hade haft en valutaunion i höstas, skulle räntan ha avspeglat hela Europas samlade politik. Det är just där knuten ligger. Det finns länder i Europa som har 4 % inflation, det finns de som har 20 % inflation. Hur finner man en ränta som passar både där inflationen är på 4 % och där den ligger på 20 %? Det går helt enkelt inte utan att man undanröjer

Prot. 1993/94:37
6 december 1993

Svar på
interpellationer

alla olikheter i industriell infrastruktur mellan de 16 länderna. Annars har man bara av sagt sig räntevapnet. Det kommer att ta sig uttryck i andra saker, t.ex. arbetslöshet, om vi inte kan använda de medel som vi har i dag. Det är illa nog i dag, men det kommer att bli värre den dag vi inte längre kan använda räntevapnet.

Anf. 7 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Angående Hans Göran Francks frågor: Sverige har icke begärt något undantag – det vet säkert Hans Göran Franck också – vad beträffar medlemskap i EMU. Jag kan citera vad Europaministern deklarerade här i riksdagen för en knapp månad sedan, en uppfattning som också har stöd hos en bred majoritet i riksdagen:

”Sverige vill delta i den framväxande Ekonomiska och Monetära Unionen (EMU). Gemensamma ansträngningar för att uppnå monetär stabilitet är en viktig förutsättning för ekonomisk tillväxt och sysselsättning. Den senaste tidens oro på valutamarknaderna och de räntechocker som har drabbat många länder, inklusive Sverige, har understrukt behovet av ett närmare ekonomiskt och monetärt samarbete för att främja monetär stabilitet. Sverige är angeläget att bidra till utformningen av EMU redan före medlemskapet. Ett slutligt svenskt ställningstagande avseende övergången från den andra till den tredje fasen kommer att göras i ljuset av den fortsatta utvecklingen och i enlighet med bestämmelserna i fördraget.”

Detta har resulterat i att vi inte begär något undantag. Det är mycket viktigt att vi i Sverige inte nedvärderar det svenska parlamentets rätt att fatta beslut. Om vi skulle ha gjort olika deklarationer etc. och försökt att få EG att acceptera ditt eller datt i den svenska beslutsprocessen, tycker jag att detta hade inneburit en indirekt nedvärdering av den svenska riksdagens rätt att fatta självständiga beslut. Det är mycket viktigt att vi tar den rätt som vi har. Vi skall inte slänga bort den genom att låtsas att det är nödvändigt att tala om det ena, det andra eller det tredje för EG, utan övergången från den andra till den tredje fasen är och skall vara föremål för ett beslut i Sveriges riksdag. Det är vår rätt att ha det så. Denna rätt skall vi väldigt noga slå vakt om. Jag råkar tycka att det är ganska angeläget att vi i Sverige tar oss de rättigheter som vi har.

Frågan om hur vi skall finansiera den budgetbelastning som uppkommer vill jag faktiskt inte svara på ännu, därför att vi inte vet exakt hur stor den är och än mindre vilken infasning som kommer att bli resultatet av förhandlingarna. Det skulle vara att försämma vår förhandlingsposition att tala om hur ett visst belopp skall finansieras. Det kan då uppfattas så, att vi under alla omständigheter är beredda att betala det beloppet. Det är angeläget att få en infasning över en period, eftersom fördelarna med strukturprogram och annat inte kommer på en gång utan successivt. För att få ett så bra förhandlingsresultat som möjligt vill jag faktiskt inte besvara Björn von der Eschs fråga.

Björn von der Esch sade att det är oklart med valutaunionen inom den tid som vi kan överblicka – jag tror att jag citerade korrekt. Jag vet inte vilken tid Björn von der Esch kan överblicka, men jag tycker att man skall ha blicken spänd ganska långt fram för att kunna försäkra sig om att den förvän-

tade utvecklingen blir den bästa möjliga för Sverige. Jag tror, som jag nu har sagt ett par gånger, att det för Sverige och för jobben här är viktigt hur den monetära ekonomiska unionen ser ut och vilken beslutprocess som Sverige väljer när det gäller att gå över från den andra till den tredje fasen.

Beträffande räntepolitiken är det naturligtvis alldeles riktigt som Björn von der Esch sade, att det kan bli stora problem om länderna har väldigt olika inflationstakter. Av detta skäl tillämpar man den s.k. kravlistan innan något land ges rätt att vara med i EMU. Den råkar sammanfalla med de krav som enligt min uppfattning är helt nödvändiga att uppnå för att få en god sysselsättningsutveckling i vårt land, så att arbetslösheten minskar, och för att få fram fler riktiga jobb. Det skulle vi aldrig klara med en våldsamt hög inflation, men då skulle inte heller något medlemskap i EMU vara aktuellt. Därför känner jag inte igen konflikten mellan möjligheten att använda ekonomisk-politiska medel i Björn von der Eschs värld och den värld som jag upplever vara den realistiska. Användandet av de olika ekonomisk-politiska medlen leder i samma riktning: Det vi vill göra för att skapa tillväxt och flera jobb här i Sverige är också det som framöver ger oss en rätt att, om vi vill, vara med i EMU.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Meddelande om inställt svar

Anf. 8 TALMANNEN:

Jag får meddela att statsrådet Beatrice Ask på grund av vård av sjukt barn är förhindrad att besvara den under punkt 3 på föredragningslistan upptagna interpellationen nr 56. Interpellationen kommer i stället att besvaras måndagen den 13 december.

4 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter

Konstitutionsutskottets betänkande 1993/94:KU15

Skatteutskottets betänkande 1993/94:SkU9

Justitieutskottets betänkanden 1993/94:JuU7–JuU9

Försvarsutskottets betänkanden 1993/94:FöU3 och FöU4

Socialförsäkringsutskottets betänkanden 1993/94:SfU6 och SfU7

Socialutskottets betänkanden 1993/94:SoU9, SoU10, SoU12 och SoU13

Trafikutskottet betänkanden 1993/94:TU5, TU6 och TU10

Prot. 1993/94:37
6 december 1993

*Svar på
interpellationer*

5 § Kammaren åtskildes kl. 12.29.

Förhandlingarna leddes av talmannen.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Prot. 1993/94:37
6 december 1993

Måndagen den 6 december

1 § Justering av protokoll	1
2 § Svar på interpellation 1993/94:64 om Sverige och EMU	1
Finansminister Anne Wibble (fp)	
Björn von der Esch (m)	
Hans Göran Franck (s)	
3 § Meddelande om inställt svar	7
Talmannen	
4 § Förnyad bordläggning	7